

Píseň: Ž 98 - Zpívejte Pánu nové písně + modlitba; Biblický text : Gn 6, 5-22

Milí přátelé,

minulý týden jsme se věnovali zvláštní vsuvce Gn 6, 1-4. Odstoupili jsme od překladu hebr. *nefilím* jako „zrůdy,“ gematricky jsme se pokusili pochopit, proč je zde věk lidí omezen na 120 let, když Noe, Abram i další dosahují věků vyšších. Snad se nám také podařilo pochopit, jaký je biblický pohled na „bohatýry“ nežidovských kultur. I na těch pár, které najdeme v biblických oddílech.

Výklad posledního setkání jsem pak uzavíral zdůrazněním opětovného vymezení se biblické mytologie vůči mytologiím jiným tímto, pro nás dosti zvláštním, oddílem.

I viděl Hospodin...

Svou důležitou roli však má vsuvka Gn 6, 1-4 také vzhledem k dnešnímu oddílu. Právě Gn 6, 5-8 se v plnosti ukazuje, že „bohatýři“ a jiní výjimeční svět nezachrání. Ba dokonce že je jejich podstata stejná jako všech ostatních lidí.

Na zemi se rozmnožila zlovůle člověka, ačkoli se, řečeno poeticky, ženy spojovaly se syny božskými a plodili „muže pověstné.“ Hospodin dokonce viděl, že každý výtvar srdce i mysli člověka je v každé chvíli jen zlý. Tak máme již na počátku Písma odmítnutí skutků jakožto prostředků spásy. Již zde je základ pozdějšího základu reformační teologie, který jasně říká, že před Bohem nemůže člověk vykonat žádné dobro. A tak že spása vychází pouze z Boží milosti - dobré skutky jsou *ovocem* spásy, nikoli jejím *kořenem*.

Neboli pokud z předchozích oddílů posluchač nepochopil, jak zlý je člověk v srdci i mysli, slyší to v příběhu Potopy světa na plné plíce. A přihlédneme-li k hebrejskému textu, uslyšíme ještě tvrdší slovo. Člověk je dle původního textu zlý... *kol-hajjóm*. Přičemž hebrejské *kol* znamená všechny, *hajjóm* jsou dny. Přeloženo s

kralickými: „... všeliké myšlení srdce nebylo než zlé po *všechen čas*.“ Takový je člověk v pohledu Božím, a tak biblickém. Pokud by to náhodou nebylo jasné z Gn 2, Gn 3, Gn 4 a Gn 5.

Člověk je dokonce tak zlý, že Gn 6, 5-8 sdělí, co jinde v Písmu nalezneme jen výjimečně¹: Pro lidské zlo Hospodin litoval, že člověka stvořil - trápil se ve svém srdci.

Nejprve pochopme, co je snad nasnadě: Bibli psali lidé, nikoli Bůh. Každé naše hovoření o Bohu bude anthropomorfní (připodobňující člověku) a v podobnosti nám známým skutečností. I o novém a neznámém můžeme hovořit pouze na základě již poznaného.

Hospodin samozřejmě nemá srdce jak biologický orgán ani jakožto eufemismus pro „centrum emocí.“ Celý ten šestý verš se snaží hovořit o slovy nevystihnutelem, a tak užívá řeč symbolickou, řeč podobenství. Které velmi dobře rozumíme, pokud zůstaneme na poli podobenství.

Zadruhé: Obvyklou reakcí vládce na zlo a násilí je hněv a prosazení spravedlnosti. Hospodin se však trápí a lituje takového dění. Tak *naprosto jiný* je Stvořitel světa.

Copak Bůh neví vše?

Podobně jako u Saulova kralování se však otevírá hluboká teologická otázka: Pokud Bůh později litoval nějakého svého předchozího činu, nebylo by lepší, kdyby daný čin nikdy neprovedl? Copak není vševědoucí a všemohoucí?

Dobrou odpověď, zamýšlenou zřejmě také autory Písma, je: Bůh je vševědoucí a všemohoucí. A právě proto *vždy* dělá, co a jak dělá. Jinak by totiž omezoval lidskou svobodu. A to Hospodin nepovažuje za přijatelné. Protože by se stal stejným otrokářem, jako právě člověk.

¹ Užití formace „Hospodin litoval“ nalezneme dále už jen v 1Sam 15, 11+35 a Jr 26, 19 (zde jde o retrospektivu k Chizkijášovi). Přičemž přímé uvedení Boží litosti v příběhu je právě jen v 1Sam 15, 11. Že se stal Saul králem bylo tak hrozné, jako co vedlo k Potopě světa.

Kdyby totiž Bůh člověka nikdy nestvořil, člověk by nemohl být svobodný a ze své svobody vstoupit do partnerského a láskyplného vztahu se svým Stvořitelem.

Že Bůh přece musel vědět, jak to dopadne? Ale kdyby odsoudil a potrestal člověka dříve, než se člověk provinil, kde je Boží spravedlnost, milost a lidská svoboda?

I to je však jen lidské hovoření mých lidských úst, které se snaží sdělit nesdělitelné, protože pochopit Nepochopitelného. Necht' však právě proto zní, jakkoli nedokonale: Hospodin věděl, jak to bude se Saulem. Kainem a Abelem. Adamem a Evou. Abramem a Sáráj. Ezauem a Jákobem. I s dalšími. A přesto je nechal žít, rozhodovat se - soud vynášel až nad rozlitým mlékem, nikoli nad mlékem ve džbánu na stole. Ačkoli věděl, že bude rozlito. Taková je Boží milost, svoboda a spravedlnost.

Dodejme však, že to bude člověka vždy trochu (nebo hodně) mást. Jsme bytosti plně podléhající božstvu času. Navíc času lineárního. A, zřejmě, času ve kterém nelze cestovat nazpět. Tak pro nás existují jakési „příčiny“ a „následky“, přičemž ve chvíli „následků“, se už nemůžeme vrátit zpět a změnit „příčiny.“ Pro Hospodina však nic takového neplatí. Hospodin je vševědoucí proto, že existuje, lidsky řečeno, v každém momentě času. Naráz. To je rozdíl mezi věčností a časovou nekonečností (jeden okamžik protažený do nekonečna).

Což si vlastně nedovedeme představit. Nevíme, jak v takovém pohledu funguje a platí cokoli ze zákonitostí, kterým nevyhnutelně podléháme. Při takto hlubokém uvědomění a odstupu od uboželidského vnímání času, je dokonce možné říct, že Hospodin ve chvíli stvoření člověka *nevěděl*, jak to s člověkem dopadne. To věděl Hospodin ve chvíli Adama a Evy, Kaina a Abela atd. Přičemž tyto Hospodinové jsou jeden a tentýž v jeden okamžik. Přičemž v tomto okamžiku jsou zároveň obsaženy kompletní dějiny každé částice časného vesmíru. A zároveň nelze pojem „okamžik“ v takovém pohledu vlastně použít, protože stojí mimo čas. Tak člověk stojí na konci svých možností chápání Stvořitele světa.

Řečeno teologicky: Vždyť v příběhu nejde jen o člověka. Do Hospodinovy lítosti nad stvořením patří všichni živí tvorové kromě rostlin. Tedy kromě toho, co bylo dáno ostatním tvorům ve službu jakožto potrava (Gn 1, 29). Odhlédni, člověče, sám od sebe a od svého vnímání světa, které se nedokáže ani vymanit z vnímání času jako plynoucího!

Pravděpodobně historická událost potopy tehdy známého světa je tedy nazírána jakožto projev Boží lítosti a trápení. Není radostí Boží. Není nečím, co Hospodin udělat chce. Byla něčím, co se Hospodin rozhodl udělat, protože to bylo spravedlivé a dobré. Ačkoli člověk nerozumí.

A asi nikdy nebude. Protože závěr příběhu dle Gn 8, 21 zní: „I ucítil Hospodin libou vůni a řekl si v srdci: ‚Už nikdy nebudu zlořečit zemi kvůli člověku, přestože každý výtvor lidského srdce je od mládí zlý.‘“ Člověk předpotopní a popotopní se tedy neliší. Jen Hospodin se rozhodl jinak.

Noe

Noe však našel u Hospodina milost. Všimněme si, že toto „nalezení milosti u Hospodina“ je uvedeno textově dříve než „Noe byl muž spravedlivý, bezúhonný ve svém pokolení. Noe chodil s Bohem.“ Reformační teologie stejně: Boží milost předchází vše dobré, co jest. Boží milost předchází naši potenciální víru v Boha, spravedlnost i bezúhonnost. Totiž vůbec možnost „chodit s Bohem“ existuje pouze proto, že takovou možnost Hospodin milostivě stvořil.

Dle těchto vlastností stojí v SZ Noe po boku Jóba (Jb 1, 1; avšak Jb 9, 2!), Jákoba (Gn 25, 27) a Henocha jako příklad naplnění potenciality Božího obrazu v každém člověku. Které není možné bez Boží milosti.

Gn 6, 12 pak do třetice oznámí, že země je zkažená, plná násilí a že všechno tvorstvo pokazilo na zemi svou cestu². Nejde tedy o jakousi „emocionální pohnutku emocionálního Boha.“ Trojitým (Gn 6, 5 + Gn 6, 11 + Gn 6, 12) soudem, který došel ke stejnému

² Srv. učení o hříšnosti každého člověka!

zavěru, je stvrzena jeho objektivní pravdivost. Kterou nejde vyvrátit ani dnes. A nepůjde to nikdy: Člověk kazí vlastním zlem svou cestu, a tak svět, ve kterém žije.

Zároveň toto pokračování umožňuje lépe pochopit oddíl o Boží lítosti. Člověk si kazí svou cestu. Kazí si, co obdržel od Hospodina včetně cesty, kterou mu Hospodin připravil. Přesto Hospodin dává den za dnem nové možnosti nových cest. Ačkoli našeho kazení těchto cest také každodenně lituje.³

S tvorstvem má být zahlazena také země (Gn 6, 13). To je velice srozumitelné, když vzpomeneme na příběh Kainův (zejm. Gn 4, 10-11) - totiž že země je svědkyní lidského zla, do země se vsákne prolitá krev. Zem tedy zůstává poskvrněna krví a zlem z lidské ruky. A tak bude po potopě země nová, země obmytá, podobně jako člověk při ritální očištění nebo křtu. Stejně jako o tom hovoří Zj 21, 1.

Neboli Hospodin chce zcela zrušit jakékoli odkazy na hřích a zlo lidí. Včetně země, která je jimi nasáklá. To bude velice důležité v závěru tohoto příběhu.

Zároveň však logika příběhu ukazuje, že i kdyby Noe nebyl mezi těmito zlými, jeho synové a jejich ženy již ano. O zvířatech v arše ani nemluvě. Tedy že ve své milosti Hospodin dává přežít nejen obilnému klasu Noeho. Ale také plevelu lidského zla⁴. Bůh dává svému slunci svítit i dešti padat na dobré i zlé (Mt 5, 45).

Nepochopitelnou je vposledu Boží spravedlnost, milost i Boží vůle pro člověka. Ale na to v příběhu Potopy nenarážíme poprvé. Ani naposledy.

Archa

Proč přece zachraňovat to zlé tvorstvo, kvůli kterému je celá ta potopa?

³ Mate-li čtenáře nějaký biblický verš, bývá nejlepší cestou nevytrhnout ho a nezaseknout se na něm. Nýbrž naopak - pročíst příběh dokonce. A nejlépe i příběh další - logika „konců a začátků“ je závislá na lineárním vnímání času, které pro Hospodina neplatí. Ke správnému porozumění je potřeba znát kontext!

⁴ Odkud tedy pravděpodobně pochází inspirace podobností Mt 13, 24-43?

Odpověď nalezneme ve v. 18. Skrze smlouvu, kterou uzavře Hospodin s Noem, bude všechno jiné. Vztah popotopního člověka a Boha je vztahem smluvním. Ne přímého kontaktu jako v mýtické zahradě. Vztah popotopního tvorstva a Boha je vztahem smluvním⁵. A dodejme, že Noe touto záchranou symbolicky každého druhu naplňuje podstatu lidské existence z Gn 1, 28.

Archa samotná se hebrejsky řekne tevat. Původně popisuje krabici či truhlu, jde o slovo původně egyptské. To by nemělo překvapit, Mojžíš bude poslán po řece ve výtvaru stejného názvu. Což opět pomáhá porozumět tomu, co se děje nyní před potopou i po ní: Stejně jako byl v tevatu ukryt Mojžíš, budoucí vysvoboditel Božích věrných z egyptského otroctví, tak je v tevatu ukryt Noe, budoucí vysvoboditel z potopy. A ním symbolický zástupce každého druhu, snad také k jejich vysvobození z otroctví zla a násilí.

Co už však je překvapivé, že řada dalších užitých slov se už jinde nevyskytuje (i tevat jen jednou!) a jde o slova v drtivé většině cizí. I jazykově má totiž být podtržena unikátnost archového a potopního dění. Což však v překladu nelze zaslechnout.

Popis archy pak ukazuje, proč je popsána slovem pro vlastně kvádr. Dodejme, že blázni jsou ti, kteří ji dodnes hledají. Pokud přijmeme, že loket je těsně pod 60 cm (český loket = 59,3), pak je archa prezentována jako kvádr o rozměrech 180x30x18 m. Modlitebna kostela nad našimi hlavami má, pro představu, rozměry zhruba 15x9x6 m. Proto jsou její míry uvedeny, aby i dnešní člověk zůstal trochu zaražen její velikostí.

Druhým důvodem je opět podobnost s dalšími texty, kde jsou uvedeny takto konkrétní údaje: Při přípravě stanu setkávání, stavbě jeruzalémského chrámu a výrobě truhly úmluvy. Konkrétnost údajů výroby má v posluchači rozeznít vzpomínku také na tyto texty. Tedy na texty stavby a přípravy svatyně - prostoru odděleného. A obráceně - prostory posvátné jsou k záchraně člověka i tvorstva..

⁵ Srv. židovskou smlouvu symbolizovanou obřizkou a křesťanskou v eucharistii.

Závěr

Hospodin nejprve Noachovi řekl, co a proč a jak. Noach není ponechán k nějakému „skoku víry“ nebo dokonce k víře slepé. Naopak je vyzván k poslušnosti víry plně informované: Svět je pokřiven lidským zlem. Jen Hospodin může zachránit.

„Noe udělal všechno přesně tak, jak mu Bůh přikázal.“ Člověk by čekal, že takovou větu uslyšíme v Písmu dříve než na konci šesté kapitoly. A že ji uslyšíme ne jen výjimečně. Avšak opak je pravdou. Teprve Noe jedná/činí tak, jak Hospodin přikázal. Narozdíl od celého rodu před ním (možná s výjimkou Henocha?) i celé kainovské větve.

Tak se rozkrývá, v čem je spravedlnost a bezúhonnost Noeho. A tak každého člověka: Když dělá, co říká Bůh. Vše ostatní je zlo, násilí, vzpoura a hřích.

Jak prosté. Jak nesmírně obtížné. Možná i proto jsou člověku dopřány „archy“ posvátných prostorů, kde se může přiblížit pravdě o svém zlu a Boží pravici natažené k záchraně.

Píseň: EZ625 - Jak příjemné, můj Pane + **modlitba Páně**
Rozhovor